

Motion till riksdagen 2020/21:1704

av Mikael Damsgaard (M)

Stärkt koppling mellan slutbetyg och nationella prov i grundskolan

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kopplingen mellan slutbetyg och nationella prov i grundskolan och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda de nationella provens utformning och genomförande i syfte att fullt ut fungera som riktmärke för betygssättningen och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Att betygssättningen i hela Sverige är likvärdig är viktigt av en mängd skäl. Betygen förväntas beskriva hur mycket svenska elever lär sig i skolan. Slutbetygen används som grund för urval till olika utbildningar och likvärdigheten är därför också en fråga om rättvisa. Blir bristerna i likvärdighet för stora riskerar det skolväsendets och betygssystemets legitimitet.

Insatserna för att säkra likvärdigheten i betygssättningen har dock under lång tid varit alltför svaga och mycket talar för att det alltsedan Sverige fick målrelaterade betyg på 1990-talet har förekommit betygsinflation. Det faktum att en allt större andel av eleverna får betygssystemets högsta betyg, samtidigt som Sveriges resultat i internationella kunskapsmätningar inte på samma sätt har förbättrats, talar också för det.

Trots att lärarna sedan 2018 särskilt ska beakta provresultatet från nationella prov i samband med betygssättning, är skillnaderna fortsatt stora mellan skolor och kommuner avseende hur väl betyg och provresultat överensstämmer.

År 2019 fick exempelvis mer än 50 procent av eleverna hos den kommunala huvudmannen, i 28 av landets kommuner, bättre slutbetyg i matematik i årskurs nio än deras provbetyg från det nationella provet. I flertalet av dessa kommuner är konkurrensen från fristående skolor liten. Det argument som ibland förekommer, att betygsinflationen drivs av en ökad konkurrens mellan skolor och huvudmän, förklarar

därför inte varför matematikbetygen i dessa kommuner tycks vara helt frikopplade från de nationella proven. Det framgår också i betygsstatistiken att skillnaderna mellan kommuner, vad gäller överensstämmelse mellan slutbetyg och betyg på nationella prov, är mycket stora.

Trots att överensstämmelsen mellan slutbetyg och nationella prov är bättre i ämnena svenska och engelska än i matematik är skillnaderna mellan kommuner likväl stor. Även om det finns stora avvikelser mellan slutbetyg och provbetyg tycks proven ändå verka något återhållande mot att sätta höga betyg. Det är nämligen i de ämnen som helt saknar nationella prov där betygsgenomsnittet är allra högst.

Betygsutredningen (SOU 2020:43) konstaterar att betygsättande lärare bör ha tillgång till någon form av stöd eller referens för att målrelaterade betyg ska bli likvärdiga och att betygen inte ska öka över tid. Detta stöd kan förutom nationella prov och bedömningsstöd också bestå av olika former av kollegialt samarbete inom och mellan skolor. Utredningen konstaterar också att befintliga insatser för att stärka lärares bedömningskompetens redan varit tillgängliga under ett antal år och att det därför är osäkert om ytterligare satsningar på den typen av stöd ger några synliga effekter.

Det är nu dags att vidta mer kraftfulla åtgärder för att säkerställa en mer likvärdig betygssättning och minska risken för betygsinflation. Inom grundskolan behöver därför kopplingen mellan nationella prov och betyg bli skarpare. En modell kan vara att resultaten på de nationella proven anger ett intervall inom vilket skolans genomsnittliga betyg ska hålla sig. Med ett sådant system skapas förutsättning för ökad likvärdighet och minskad betygsinflation samtidigt det nationella provet inte utgör det enda bedömningsunderlaget för den enskilda eleven. Regeringen bör därför utreda hur de nationella proven kan utformas och hur genomförandet kan organiseras i syfte att de fullt ut ska kunna fungera som riktmärke i betygssättningen.

Mikael Damsgaard (M)